

ASPECTE LEGISLATIVE PRIVIND CAPACITATEA CIVILĂ A PERSOANEI FIZICE

AUTOAJUTOR ȘI AUTOSUPPORT

Capitolul I. Terminologie

Persoană fizică – omul privit în mod individual, ca purtător de drepturi și obligații.

Capacitate de folosință – capacitatea persoanei de a avea drepturi și obligații.

Capacitate de exercițiu – capacitatea persoanei de a dobândi prin fapta proprie și de a exercita drepturi, de a-și asuma personal obligații și de a le executa.

Capacitate civilă – capacitatea de folosință plus capacitatea de exercițiu.

Tutorele – este ocrotitorul legal al persoanei care se află sub tutelă.

Persoană incapabilă de acțiune – persoana care este declarată astfel de către instanța de judecată din cauza unor tulburări psihice (boli mentale) sau deficiențe mentale și nu poate conștientiza sau dirija acțiunile sale.

Tutela – se instituie asupra persoanelor fizice incapabile și după caz, asupra minorilor în vârstă de pînă la 14 ani, pentru ocrotirea drepturilor și intereselor acestora.

Autoritate tutelară – autoritățile administrației publice locale.

Minor – persoana care nu a împlinit vârsta de 18 ani.

Maturitate psihică – se dobîndește de către persoană prin atingerea vârstei de 18 ani.

Mandat – contract prin care o persoană împuternicește o altă persoană pentru a-i reprezenta interesele în diferite instanțe.

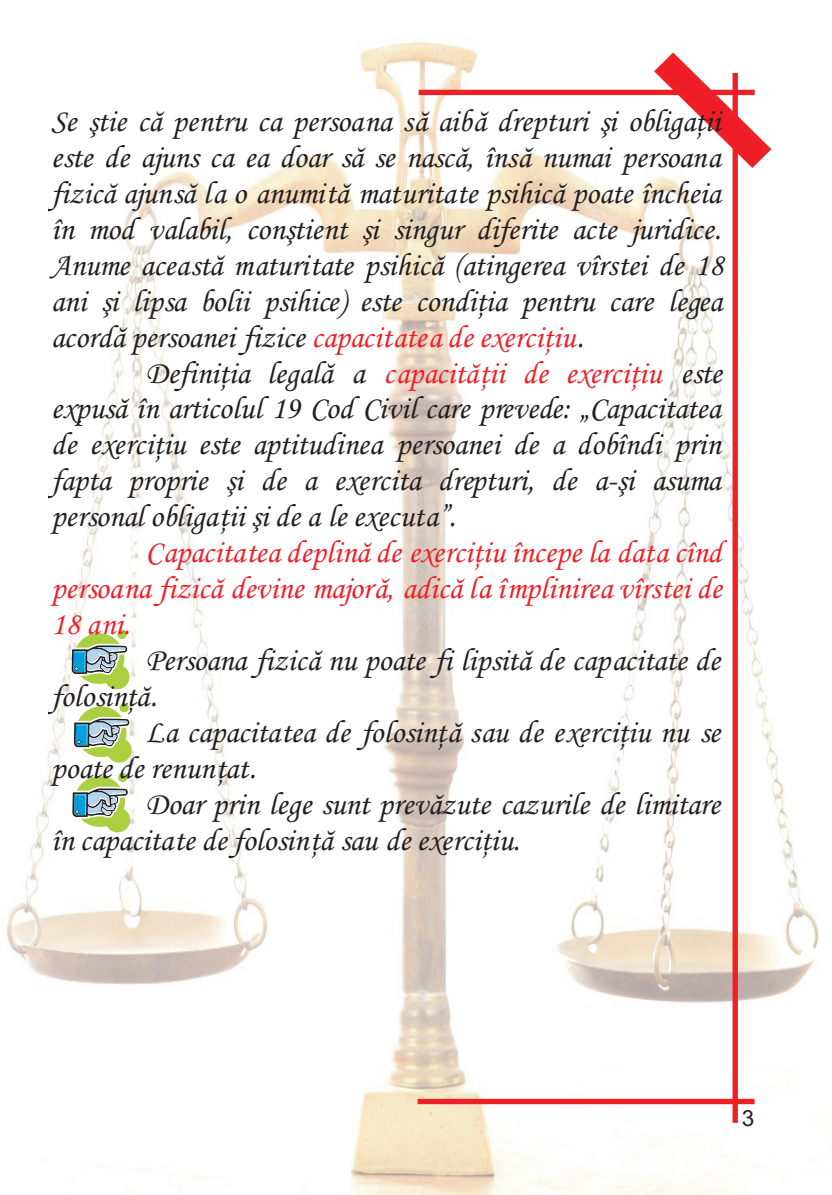
Capitolul II. Ce înseamnă capacitate de folosință și capacitate de exercițiu?

Capacitatea de folosință este *recunoscută în mod egal tuturor persoanelor fizice*. Ea apare, după regula generală, odată cu nașterea persoanei și încetează odată cu moartea ei, este legată de persoană pe tot parcursul vieții, indiferent de vîrstă și starea sănătății. Cu toate acestea, capacitatea de folosință nu este o stare naturală a omului ca vederea sau auzul. Ea nu apare în mod natural, deci odată cu nașterea omului, ci în baza legii. Anume legea acordă persoanei fizice această calitate firească.

Ca exemplu, binevenit în acest sens servește perioada în care o categorie de oameni nu erau considerați subiecte, ci obiecte, ei putînd fi vînduți, cumpărați sau chiar uciși. *Astăzi este de neînchipuit ca omul, prin lege, să fie lipsit de capacitatea de folosință, adică să nu aibă calitatea de subiect de drept.*

 Cetățenii au capacitate de folosință indiferent de vîrstă, stare psihică, boală etc.

De exemplu, cît timp nu s-ar afla în spitalul psihiatric, bolnavul are dreptul la spațiu locativ; dacă cetățenii prin drept de proprietate au o casă, apariția afecțiunii psihice nu o lipsesc de dreptul la această proprietate. Bolnavul psihic are dreptul de a folosi fondurile publice, destinate pentru asigurarea necesităților materiale și culturale ale cetățenilor: pensii, indemnizații, tratament, oferirea locului de trai etc.

Se știe că pentru ca persoana să aibă drepturi și obligații este de ajuns ca ea doar să se nască, însă numai persoana fizică ajunsă la o anumită maturitate psihică poate încheia în mod valabil, conștient și singur diferite acte juridice. Anume această maturitate psihică (atingerea vârstei de 18 ani și lipsa bolii psihice) este condiția pentru care legea acordă persoanei fizice **capacitatea de exercițiu**.

Definiția legală a **capacității de exercițiu** este expusă în articolul 19 Cod Civil care prevede: „Capacitatea de exercițiu este aptitudinea persoanei de a dobândi prin fapta proprie și de a exercita drepturi, de a-și asuma personal obligații și de a le executa”.

Capacitatea deplină de exercițiu începe la data când persoana fizică devine majoră, adică la împlinirea vârstei de 18 ani.

 Persoana fizică nu poate fi lipsită de capacitate de folosință.

 La capacitatea de folosință sau de exercițiu nu se poate de renunțat.

 Doar prin lege sunt prevăzute cazurile de limitare în capacitate de folosință sau de exercițiu.

Capitolul III. Care este ordinea de recunoașterea bolnavilor psihici incapabili de acțiune?

Drept temei pentru declararea incapacității persoanei fizice, conform art. 25 din Codul Civil, „servesc bolile mentale sau deficiențele mentale, din a căror cauză persoana nu poate conștientiza sau dirija acțiunile sale”.

Bolile mentale sau deficiențele mentale chiar adevărate prin certificat medical sau concluzia expertizei psihiatrico-legale, nu dau dreptul de a considera persoana ca fiind incapabilă.

Dreptul de a recunoaște persoana incapabilă de acțiune aparține numai instanței de judecată doar în cazul când apare necesitatea asigurării protecției drepturilor și intereselor ei.

Capitolul IV. Cine poate declara o persoană incapabilă?

Art. 302 al Codului de Procedură Civilă al Republicii Moldova *determină strict cercul de persoane* care au dreptul de a depune în instanța de judecată cerere de recunoaștere a persoanei incapabilă de acțiune.

Aceste persoane sunt:

- membrii de familie a bolnavului;
- rudele apropiate (părinți, copii, frați, surori, bunei) indiferent dacă locuiesc sau nu în comun cu aceasta;
- organul de tutelă și curatelă;

 instituțiile de psihiatrie (psihoneurologie);
 procurorul.

Cererea de declarare a incapacității persoanei se depune:

- la instanța judecătorească de la domiciliul acesteia;
- la instanța de la locul de aflare a instituției medicale de psihiatrie (psihoneurologie), dacă persoana este internată în această instituție.

În cererea de declarare a incapacității persoanei se expun circumstanțele care adevăresc că aceasta suferă de o tulburare psihică în urma căreia nu poate conștientiza ori dirija acțiunile sale.

Pentru declararea incapacității persoanei este necesară **expertiza medico-legală privind starea ei psihică**.

Ordonarea expertizei de constatare a stării psihice se face de către instanța de judecată în cazul în care există date suficiente prin care se constată tulburări psihice:

- persoana este retardată;
- a suferit traumatisme care ar provoca tulburări psihice;
- se află în evidență la medicul psihiatru;
- a urmat multiple tratamente în spitalul de psihiatrie;
- în privința ei a fost pronunțată o sentință de absolvire de răspundere penală și de internare forțată în spitalul de psihiatrie;
- există alte date ce confirmă o conduită neadecvată.

Dacă persoana în a cărei privință este pornit un proces de declarare a incapacității se eschivează în mod vădit de la expertiză, instanța poate pronunța o încheiere de **trimitere**

forțată a persoanei la expertiză psihiatrică.

Examinarea cererii de declarare a incapacității persoanei fizice are loc cu participarea obligatorie a reprezentantului organului de tutelă și curatelă.

Pentru cererea privind declararea incapacității persoanei nu se încasează taxă de stat.

Codul de Procedură Civilă a stabilit o răspundere pentru cei care acționează cu rea-credință la înaintarea cererii de declarare a incapacității. Art. 306 alin (4) din Codul de Procedură Civilă prevede că: „ Dacă se constată că membrii de familie ai persoanei care au depus cerere de limitare a capacității de exercitiu sau de declarare a incapacității au acționat cu rea-credință, **instanța îl va obliga la plata tuturor cheltuielilor de judecată și la reparația prejudiciului cauzat astfel** ”. Observăm că sancțiunea se referă doar la membrii de familie, nu și la celelalte persoane îndreptățite să depună o astfel de cerere ca procurorul, instituția de psihiatrie, organul de tutelă și curatelă.

Capitolul V. Care sunt particularitățile unei expertize psihiatrice?

- ▣ prezența informațiilor suficiente ce confirmă afecțiunea psihică sau alienarea mentală (în lipsa unor asemenea informații veridice persoana nu poate fi supusă examinării);
- ▣ numirea expertizei psihiatrice se face doar de către instanța de judecată printr-o încheiere;

☐ Dacă expertiza de constatare a stării psihice este necesar să se facă în staționar, internarea se face doar în urma hotărârii judecătorești;

☐ Partea finală a actului de expertiză trebuie să conțină aprecierea stării psihice a persoanei examinate și diagnoza afecțiunii psihice dacă ea există. Prin urmare, trebuie să se indice prezența sau lipsa criteriului medical al incapacității de acțiune și a prezenței criteriului juridic – capacitatea persoanei examinate de a înțelege semnificația acțiunilor sale și putința sau neputința de a le dirija;

Este inadmisibil de a se indica în actul de expertiză dacă persoana examinată este capabilă sau incapabilă de acțiune, deoarece soluționarea acestei întrebări ține exclusiv de instanța de judecată.

Dacă în ședința de judecată se constată că există temei pentru declararea incapacității, instanța adoptă o hotărâre prin care declară incapacitatea persoanei.

Asupra persoanei declarate incapabilă, pe baza hotărârii judecătorești, **organul de tutelă și curatelă** instituie **tutela**.

Capitolul VI. Cine instituie tutela și care este scopul ei?

Tutela

 Tutela se instituie pentru ocrotirea drepturilor și intereselor persoanelor fizice incapabile.

 Tutorii apără drepturile și interesele persoanelor tutelate fără mandat;

 Tutela se instituie asupra persoanelor lipsite de capacitate de exercițiu și asupra minorilor în vîrstă de pînă la 14 ani, după caz;

 Tutorele încheie toate actele juridice în numele persoanei fizice declarate incapabile;

 Tutorele este reprezentantul legal al persoanei puse sub tutelă;

 Autoritățile tutelare sunt autoritățile administrației publice locale;

 Autoritatea tutelară de la domiciliul persoanei care se află sub tutelă supraveghează activitatea tutorelui.

Despre necesitatea instituirii tutelei sunt obligați să înștiințeze autoritatea tutelară:

- Cei apropiați persoanei;
- Administratorul și locatarii casei în care locuiește persoana;
- Serviciul de stare civilă;
- Notarul public;
- Instanța judecătorească;
- Procurorul;
- Lucrătorii poliției;
- Administrația publică locală de la locul de trai a persoanei;
- Instituțiile de ocrotire a sănătății;
- Orice altă persoană.

Cine poate fi tutore?

- ✨ o singură persoană fizică sau soțul și soția împreună;
- ✨ instituția de asistență socială publică;
- ✨ instituția de educație;
- ✨ instituția de învățământ;
- ✨ instituția de tratament.

Autoritatea tutelară de la domiciliul persoanei desemnează tutorele în termen de **1 lună** de la data primirii informației despre necesitatea instituirii tutelei.

Cine nu poate fi tutore?

- ➡ Minorul;
- ➡ Persoana lipsită sau limitată în capacitatea de exercițiu;
- ➡ Cel decăzut din drepturile părintești;
- ➡ Cel ale cărui interese vin în conflict cu interesele persoanei puse sub tutelă;
- ➡ Cel, care exercitând o tutelă, a fost îndepărtat de la ea.

Obligațiile de tutelă se îndeplinesc gratuit

Care sunt obligațiile tutorelui?

- Să locuiască împreună cu cel pus sub tutelă,
- Să aibă grijă de întreținerea persoanei puse sub tutelă,
- Să apere drepturile și interesele persoanei puse sub tutelă (drepturile și obligațiile de părinte);

-
- Să administreze și să dispună eficient bunurile celui pus sub tutelă, în numele acestuia;
  - Să întocmească și să prezinte anual autorității tutelare, în termen de 30 zile de la sfârșitul anului calendaristic, un raport privind modul în care s-a îngrijit de cel pus sub tutelă și despre administrarea și dispunerea de bunurile acestuia.

Dacă temeurile în care persoana fizică a fost declarată incapabilă au dispărut, instanța de judecată la cererea:

- Tutorelui;
- Membrilor de familie a persoanelor;
- Instituția de psihiatrie (psihoneurologie);
- Organului de tutelă și curatelă;
- Procurorului.

↓

În baza raportului de expertiză psihiatrică legală

↓

Pornește un proces și emite o hotărâre prin care declară capabilă persoana în sănătoșită

↓

Tutela instituită persoanei se anulează doar în baza hotărârii instanței de judecată.